

56 Lib. I. De Martyrii, ac Martyrum

Annotavit litteris.
Sanguinis notis eadem

Scripta terris tradidit, &c.

Tanti est apud Deum *Martyris* nomen, tam augustum, venerandumque. Vide sis nostrum Nicolaum Caesinum de eloquentia sacra, & humana lib. 4. cap. 33. ubi de notatione Nomini, ambitione, religione, & curiosa observatione.

214 Deinde, *Martyrii*, ac *Martyris* nomina Augusta sunt, & honoris eximii apud homines: à quibus eo sunt pretio, & cultu habita, ut ab ipsis Ecclesiæ incunabulis cæperint sanctorum Martyrum appellations filiis imponere ad securitatem, & præsidium. Quod testatur Theodoretus Serm. 8. *Martyrum* appellations magis norunt omnes, quam vel amicissimorum nomina. Ad hæc suis liberis imponere student, quo eis inde securitatem, & præsidium comparent. In textu Græco Theodoreti ponitur pro securitate vox φωναριον. Nam & philarctia dicta sunt; significantque 1. id, quo aliquid custoditur, 2. Scheda, qua servatur memoriale legis, 3. amuletum, quo quis custodit adversus nocumenta, 4. remedium spirituale adversus malignos spiritus, & alia mala, quod fit instar amuleti. Videntur certè veteres Christiani non solum Martyrum nomina suis imposuisse filiis; sed etiam è collo appendisse quibusdam exarata membranulis, ut illis essent antidota, amuleta, seu phylacteria contra Dæmonum incursus, venena, ægritudines, & maleficorum hominum artes, & in rebus omnibus securitas, & præsidium. Nec non hoc fuit, toties Martyrum nomina, atque adeò Martyres ipsos, honorare, quoties nomina liberorum usurparentur, refracta per jugem prolixi appellationem, & pii in eos affectus primùm excitati, & illufrium certaminum recordatione. Legi S. Chry. homi. 22. in 1. ad Corin. & homilia 22. in Genesim. Atque universim obserua tantæ semper in Ecclesia gloriae, vel ipsum *Martyris* nomen fuisse, ut nihil supra eam. Idcirco SS. Martyres designati, ut Lugdunenses, nomen Martyrum tanquam nimis magnificum, augustum, & pusillitatem suæ incongruum, repudiarunt, uti Eusebius prodit lib. 5. Historiae cap. 3. Finio verbis Magni Antonii Epist. 3. Turbor vehementer, & moveor, quod nominibus amicti sumus, & Sanctorum schemata bajulamus.

C A P. III.

Dulcissimum *Martyris* nomen: FAVI Martyres sunt toti melle stillantes.

215 Inter egregia encomia, quibus Sancti Ecclesiæ Proceres merito afficiunt sanctissima JESU, & MARIE nomina, illud est luculentissimum, quod dulcissima sint, ut potè personas designantia omni suavitate conditas. S. Bernardus ferm. 15. in Cantica: Jesus mel in ore, in aure melos, in corde jabilus. S. Antonius de Padua Domini 3. in Quadrage. Nomen Marie jubilus in corde, mel in ore, melos in aure. Magnum certè, & Augustum *Martyris* nomen, quod hoc ipso donatur elogio. Dulcissimum *Martyrum* nomen, prædictum S. August. Conci. 20. in Ps. 118. & quidem jure, nam si inter dulcia nihil dulcissimus.

Martyris nomen honori apud homines. Theodo.

Martyrum nomina nobis pro avunculo.

S. Chry.

Martyres à Martyrum nomine absinbant, ut nimis magis.

Euseb.

Jesu, & Maria nomina dulcissima. S. Berna.

S. Anto.

S. Augu-

memoria faucibus influit, quam veterum recordatio passionum, ut loquitur Stephanus Stephan. apud Tilmannum in allegoriis ad c. 31. Gene- seos: & Ovidius cecinit: Dulce est memi- nisse laborum: videturque illud esse, quod de memoria Josiae scripti Ecclesi. c. 49. 2. Ecc. 49. 2. In omni ore, quasi mel indulcabitur ejus me- moria. Subinde fit, *Martyres* nomen esse dul- cissimum, quasi mel in ore; quia quoties *Martyrum* appellations usurpamus, toties labo- rum, per seipsum, & mortis, quæ pro Chri- sto subiere, memoria in nobis excitatur: quod esse nihil aliud putaveris, quam mel- litos favos premi, unde non nisi mel exprimatur. Verè *Martyris*

Nomen nectare dulcissimum beato. Ut ergo hæc luculentiora fiant, & quanta in sit *Martyris* nomini dulcedo constet, nobis erit accuratè expendendum, *Marty- res* ipsos esse per *Martyrium* ad instar favo- rum plenè ac planè melle stillantium. Nam quemadmodum Philo Judæus lib. de Deca- logo: Semper nomen rem, tanquam umbra corpus, sequitur.

216 Ut vero distinctè, ac dilucidè aliquid dicam, rationis trutinæ mando illa Psalmi 117. 12. Circumdegerunt me, sicut apes favum. Ubi vox favum, et si in Vulgata editione de- Pf. 117. 12. sideretur, additur tamen in Græcis Codici- bus Complutensi, Aldeni, Regio, & Vatica- no; id enim significat κυπερ. Unde in Psa- leto Romano, in Vulgata Regia, & à multis Latinis Patribus, præter Græcos omnes, effertur: Circumdegerunt me sicut apes favum. Psalmi argumentum per placet datum à S. Augustino, Bellarmino, Genebrardo, & alius, ac p[ro]fessi, ac cursim ab Alcafare; de Ecclesiæ nempe, seu populo Christiano, & gravissima, quam sustinuerunt ab omnibus Gentibus persecutione, sub Davidis tantopere af- flicti typo. Hinc Tyranni multi, & feroce- s appellant apes, aut apum examen, ut qui apum more aculeis, id est, verbis, & acer- Tyranni bissimum Martyrii instrumentis, fideles obside- apes pungentes. ant, circumvolent, & furiosè impellant, ac vulnerent acriter. Proinde hostes sic alios in- sequentes, apum instar dicuntur Deut. 1. 44. & Ifai. 7. 8. Et in præsenti testimonio, quod veramus, Ecclesiæ Patres, & Inter- pretes facri agnoscunt, per apes favū circum- dantes, Justorum persecutions, cruciamenta, & neces. S. Basilius: Per apes innuit, quam S. Basili. prompti fuerim inimici, & cupidi ad infestandum. Similiter Euthymius, & S. Bruno.

217 Alii ex Patribus capiunt Psalmi verba de apibus mel conficiensibus, & favum in- ventum exugentibus; ut Theodoretus, Chrysostomus, Hierony. Cassiodorus, Prof. per; juxta illam translationem: Circumde- gerunt me sicut apes favum. Quæ conciliari pos- sunt, si apes sint Ecclesiæ persecutores, qui fidelium cætum rabide infestantes, Martyres, uti favos mellis dulcissimos, elaborant. Augu- stini verba rem explicant, & elucidant. Sic loquitur. Ipsum Dominum caput Ecclesiæ re- s. Augus. éte accipimus circumdatum à persecutoribus, Christus sicut circumdat apes favum. Quid enim ab crucifixus ignorantibus gestum sit, mystica subtilitate Spir- itus s. loquitur; mel quippe apes operantur in favis. Nescientes autem persecutores Domini fecerunt eum nobis in passione dulciorum. Quæ ferè totidem verbis repetunt Beda, Prosper, Cassiodorus, & alii Patres, qui verba de Mar- tyre

Nominibus Cap. III.

57

tyre Jesu, *Martyrum* capite, & antesignano capiunt: sed non longè dissimili ratione ca- dunt in nostros *Martyres*, in quibus quo- dammodo Christus patitur. Unde ejus est sententiae Remigius, ut verba capi debeant de Sanctis *Martyribus*, qui melliti reddun- tur, & dulciores ad imitandum, infunden- tibus persecutoribus veluti mella virtutum. Notandum (ait) quia cum apes circumdant favum, mellitum eum reddunt: sic persecuto- res sua persecuzione Santos circumdan- tes, quasi mellitos eos reddunt; quia eos dul- ciores, & delectabiles ad imitandum faciunt: quia quanò plus tribulantur Sancti, tan- tò plus eorum constantiam alii student imitari. Consonat Urbanus Papa IV. in Ps. 50. Itaque satis bene fulcitum manet, & Tyrannos apibus designari, & *Martyres* mellitos favis.

218 Rem totam illufrio ex libris Numer. 20. 11. & Deuter. 8. 15. ubi narratio extat de petra illa durissima, quæ bina Mosaïcæ vir- gæ percussione mellitas aquas dedit largissime. Deuteronom. 32. 13. Confluit eum super excelsum terram: ut fugeret mel de petra. Ps. 80. 17. Et de petra melle saturavit eos. Ast vero quanam isthac petra? quenam illa virgæ percussio? quenam, mellis ad instar, aquæ dulcissimæ? Novi ex Paulo 1. Corin. 10. petram esse Christum: Petra autem erat Christus: & ex Machario Philadelphensi Archiepisc. de exaltat. Cruc. virgam esse Crucem: Virga autem erat Crux. Unde bina ea percussio in Crucis speciem facta (ut obser- vant argutè S. Augustin. tract. 26. in Joann. Severianus Gabalorum Episcop. Macharius, & Patres alii) ad Christum spectabat crucifixum, flagellis, spinis, clavisque percussum. Sed ad rem proprii nostram, summoperè plaret, fuisse præsignatum Christum in suis *Martyribus* patientem. Ita S. Gregor. Nyse. Hor. 12. in Cantica; ubi ingeniosè componit Sponsam pro Christo Vulneratam Cant. 5. 4. cum petra illa mellita ex iterata percussione. Hæc illius verba. Virgam verberantem sponte sua recipit. Imitatur saxum illud, de quo Vates ait: percusit saxum, & aqua profluxerunt, &c. Et etiam eo Canticorum loco, custodes Civitatis sunt Tyranni; Spon- fa verò Ecclesia, que vulnerata dicitur in *Martyribus*, ex Theodoreti expositione, ibi: Murorum, & Civitatis custodes sponsi (ut mihi quidem videtur) Magistratus, & Princes, & Tyrannos appellat, qui Sponsam Ecclesiam quondam oppugnarunt, & Victoria illufret *Martyres* ipsius verberibus, & suppliciis ex- cruciatos, animas ipsorum mudantes, & cor- pus ducamus pati, sed non pati; idque eò magis, quò periculorum, qua pro Christo sub- euntur, gustum capimus. Sanè, cum *Martyres*, tanta pro Christo sint perpepsi, & de perpe- sionibus summoperè gaudent, videntur ex uno volupatis melle constare, illudque abunde, suaviterque diffundere. Vide melle dul- ciora Bernardi verba Ser. 2. de S. Andraea, expeditis quam lætabundus, & alacer ad Crucis *Martyrium* accesserit. Apostolus: Un- s. Bern. de ergo in homine nova hæc exultatio, & letitia haec inaudita. Fusè, sed argutè re- spondet, non aliunde id provenisse, quam à Christo, cuius spiritus super mel dulcis. Eccl. 24. Ita ut ne ip'a quidem dulcedini ejus, prævalere queat amarissima licet, mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, qua mortem quoque facit esse dulcissimam?

Martyres favus ex ore Leonis. quis cap. 10. adnotavit his verbis: Favum mellis à SS. *Martyribus* in persecutorum rabie coagmentandum, favus ille mellis ex ore Leonis deponitus typice præmonstravit. Hinc ilius problematis solutio v. 18. Quid dulcissimus?

Iudi. 14. 18. melle? & quid fortius Leone? Planè, *Martyribus* nihil est fortius, quandoquidem per fortitudinis actum, ut elicientis, *Martyres* con- stituuntur: nihil est dulcissimus, siquidem vel ipsorum nomina dulcissima sunt. Ergo, & tavi melle stillantes sunt, & Leones fortissimi.

220 Cæterum, ut illius modi favis suavius afficiamur, expendo singulatum nonnulla. Pri- mò mel esse cælesti donum, aereum, quatenus ex rore fit matutino. Sic 4. Georgi. v. 1. Protinus aeri mellis cælestia dona prosequar. Mel cælesti donum. Sic Aristot. lib. 5. Histo. anima. cap. 22. Plini. lib. 11. cap. 12. Et lib. 16. 8. S. Basili. Ho- mil. 8. in Exam. Columella ex Celso lib. 9. cap. 14. & Galenus; Rusticorum vorum est: Jupiter Gale. plue mel. Quis neget cælesti esse donum, è cælo cadens, & à Deo promana, melleas, & mellifluas virtutes, quas stillant *Martyres*, uti favi dulcissimi? Rectè ergo Chrysologus ser. 152. De *Martyrio* debemus totum Deo, s. Chrys. nihil nobis. Vincere diabolum, corpus tradere, contemnere viscera, tormenta expendere, la- sare tortorem, capere de injuriis gloriam, de morte vitam, non est virtutis humana, munus cælesti maris.

221 Secundò, mel appellasset dulcissimum, voluntatem illam incredibile, miram- que dulcedinem, qua fruuntur *Martyres* in- ter ipsam cruciamentorum amaritudines; è certe majorem, quæ acerbior est perpe- sio, & *Martyris* in Deum amor. Inde S. Nazian. orat. 13. Quo majorem dicas tribulatio- nem, majorem dicas voluptatem. Non detri- men, magis, quò periculorum, qua pro Christo sub- euntur, gustum capimus. Sanè, cum *Martyres*, tanta pro Christo sint perpepsi, & de perpe- sionibus summoperè gaudent, videntur ex uno volupatis melle constare, illudque abunde, suaviterque diffundere. Vide melle dul- ciora Bernardi verba Ser. 2. de S. Andraea, expeditis quam lætabundus, & alacer ad Crucis *Martyrium* accesserit. Apostolus: Un- de ergo in homine nova hæc exultatio, & letitia haec inaudita. Fusè, sed argutè re- spondet, non aliunde id provenisse, quam à Christo, cuius spiritus super mel dulcis. Eccl. 24. Ita ut ne ip'a quidem dulcedini ejus, prævalere queat amarissima licet, mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, qua mortem quoque facit esse dulcissimam?

222 Ubi

Favus Mart- tures sunt.

Remig.

Deut. 32.

43.

Petra mel.

Laria Chri- sti.

1. Corin.

10. 4.

Machar.

S. August.

Martyres quoq.

Theod.

Petra mellis Martires sunt.

S. Dama.

58 Lib. I. De Martyrii, ac Martyrum

- Eccle. 24. 222 Ubi ulterius expendas, quid sit apud Ecclesiasticum c. 24. 27. *Spiritus super mel dulcis.* Explicat Galfridus relatus a Godefrido Tilmano in Allegoris, ita: *Devotio scilicet spiritualis super omnem delectationem gaudii secularis.* Vel etiam *spiritus melle suscipit, qui cum hic tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore interna dulcedinis non recedunt.* Internam illam dulcedinem, quam instillat in Martyrum animos caelestis beatitudinis memoria, cum mellito favo componit. Forte hec illustrantur Canticorum verbis c. 13. *Thefauri c. 3. Qui mel gustaverint, ex qualitate propria ipsius seiverunt, quia mel dulce est.* Sic & *Spiritus Sancti particeps Jesum agnoscat Dominum esse;* ex substantia igitur Fili Spiritus S. est & quasi Dei ipsis qualitas ex ipso est. Mellita haec Spiritus S. dulcedine deliciosa affecti Martyres amarissima quaque cruciamenta reputabant melle dulciora. Martyres testantur, & contemnunt morte, non secundum infirmitatem carnis, sed secundum quod promptius est spiritus. Infirmitas enim carnis absorpta, potenter ostendit spiritum. Spiritus autem rursus absorbens infirmitatem, hereditate possedit carnem in se, & ex utrisque factus est vivens homo. Irenaeum auditi lib. 5. cap. 9. Subinde Martyres quo plus excruciantur, eò avidius exoptabunt indesinenter pati, ut qui cruciatum sapore jam capti essent: ut enim eleganter S. Nazian. Ora. 12. Basilio de se ipso ait: *Tentationes, & lapidations sapere periculum, & perferre parati sumus, idque eo magis, quo periculorum, quae pro Christo subemur, gustum cepimus.* Metaphora accepta à mellito cibo semel degustato, qui iterum atque iterumavidissime expetitur.
- Charitas mellita. 223 Adde *Spirium super mel dulcem* non nullis esse Virtutes omnes supernaturales, quæ in Martyrio eluent, & degustantur; præser-tim charitatem ipsam, qua nihil dulcius, & qua omnia dulciscunt. Ita Rabanus: *Spiritus super mel dulcis, quia charitas Dei, qui per ipsum infunditur in cordibus electorum, incomparabilis est dulcedinis.* Porro, ut S. Aug. loquitur lib. 13. Confessio. Verus amor (quæ in Martyribus) non sentit amaritudines, sed dulcedines; quia amoris soror dulcedo; sicut soror odii est amaritudo. Consonat S. Chrysostom. 2. in Epis. ad Timo. Ita oportet amarem amare, ut est vita ab eo petatur, & possibile sit, non prohibeat: non dico postuletur, sed ut ipse ultra tali dono occurrat. Subjungit illico: *Nihil enim tali dilectione dulcius esse poterit.* Quid ergo dulcius Martyrum charitate qua affecti ipsi mirificè, cruciatus libentissime, ac mortem subiere.
- Martyres gloria dulcedinem praegusta-bant. 224 Terti mel, quo dulcescebant Martyres, erat æternæ beatitudinis suavitas, quam in mediis cruciatis prægustabant. Ideo subtextit Ecclesiasticus pro caelestis gloria commendatione: *Hæreditas mea super mel, & favum.* Ubi Galfridus memoratus: *Beatitude perennis super omnem materiam cuiuscunque delectationis terrena, & temporalis.* Hæc est illa hæreditas promissa manducantibus panem doloris Ps. 126. 2. *Cum dederit dilectis suis somnum; ecce hæreditas Domini.* Appellat certe somnum ipsam Martyrum mortem; quæ illis dulcissima est, æternæ gloria objectu, & ostentatione. Dulcis igitur quies mortis: ajebat S. Ambrosius lib. de bono mortis c. 8. Quod revoco S. Gregorius verba in Evangelio Homil. 24. ubi causam reddit, quare Christus cum Discipulis partem pescis assi, & favum mellis manducaverit Luc. 24. 42. ita
- eleganter: *Qui pescis assi fieri dignatus est S. Gregorius in passione, favus mellis nobis exitit in resurrectione.* Subdit; *Ecce in cibo suo Dominus nos pesci aucto conjungere favum voluit; quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem gaudiæ secularis.* Vel etiam *spiritus melle suscipit, qui cum hic tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore interna dulcedinis non recedunt.* Internam illam dulcedinem, quam instillat in Martyrum animos caelestis beatitudinis memoria, cum mellito favo componit.
- Prudens. 225 Hæc est pars altera, & hujus Libri præcipua. Cum enim Magistrus Graecæ, Latinè sit testimonium, & Graeci confessio: & Magistrus, idem omnino quod testis, vel confessor; ob publicam Fidei Christianæ testificationem, nullibi opportunitas occurret hac de re sermo, quam hic. Præbet pars hæc segetem elogiorum magnam: selectiora colligam ex sacris Litteris, & Patribus.
- §. A. P. I V.
- In externa Martyrum confessione, familiares illæ voces: *Christus, Christianus sum.*
- §. I.
- 226 S Olide in primis agamus, deinde amare. Etenim, unam illam Martyrum vocationem,

Testificatione Cap. IV. §. I. & II. 59

- S. Nyss. Christus, agnoscunt, & laudant SS. Patres, & Historici faci. S. Gregorius Nyssenus Orat. 2. de XL. Martyribus: *Ignis sub hæc intentabatur, & gladius, & barathrum, & quæcumque alia sunt nomina suppliciorum.* Una vox ad hæc omnia audiebatur, *Christus, quem ore Sancti illi confitebantur.* Prudentius in Hymno de S. Vincentio Martire:
- Vox nostra qua sit accipe:*
Est Christus, & Pater Deus.
- Vide S. Ephrem in Encomio 2. de Martyribus: S. Cyprinus in Epistolis saepè hoc incusat, appellans Martyrum *Christi confessionem; nominis confessionem.* Et saepissime pati Martyres dicit ob nominis Christi confessionem. lib. 3. Epis. 7. & 25. & lib. 4. Epis. 3. Matio infinita, quæ hic ad rem facerent, & quæ ex ipsorum Martyrum Actis deponuntur.
- 227 Venio ad secundam vocem, *Christianus sum*, quæ nihil familiarius Martyribus, cùm à Tyrannis rogarerunt, quinam essent. In vita S. Gregori hæc habes: *Quod nam (inquit Magnetius) est nomen tuum, & quisnam es tu, qui tantum audacia præ te fers?* Ad quod ille: *Ego primo, & precipuo nomine Christianus appellor, ut vero apud homines vocor, Georgius sum, cùm ita Deo meo placuerit.* Similiter scribit in Passione S. Abundii. Audi strenuissimum cujusdam Martyris vocem in Epistola Lugdunensis apud Eusebium lib. 5. Hift. c. 1. Diaconus ille, sanctus nomine, supra quam credibile est, & supra omnem humanum captum verbera à carnificibus impæcta toleranter sustinens, cùm sclerati illi carnifices propter afflictionem, & magnitudinem tormentorum, quæ infligebant, sperarent, se aliquid, quod indecorum, & ejus professioni parum consentaneum videbatur, ab eo audirentur. Ipse tanta animi celestate, et constanza illis ex adverso resistit, ut ne nomen quidem vel suum, vel gentis, vel civitatis, unde fuit, neque utrum servus, an liber, illis vellat dicere; sed ad omnia rogata ita Latino sermone responderet: *Christianus sum, illudque pro nomine, pro civitate, pro genere, ac denique pro re quoque iterum, ac sapientia eloqueretur.* Aliam autem vocem Gentiles ab eo elicere, audiisque non poterant. Magna hæc, & magni animi, & in Christianum nomen vehementer affecti argumentum eximium. Sed audi quæ de S. Luciano narrat Chrysostomus; hanc unicam trecentis sibi interrogationibus factis responsionem ad manum habuisse, *Christianus sum!* ita enim To. 5. *Quam ex patria ortus es? Christianus sum, aut. Quam artem profiteris? Christianus sum.* Quibus majoribus. Ille vero ad omnia dicebat, *Christianus sum.* Quasi diceret, cetera non sunt, quia cætera non sunt, nulla sunt: hoc unum apud me magni reputo, & hæret animo altè infixum, quod *Christianus sum* nomine, & re: & ob hoc unum crudelissimam quamque carnificinam perferam libentissime. Parco multis: nonnulla donabo in sequentibus numeris.
- §. II.
- Martyrium, prælium Nominis est: Martyres, Christi nomine robatori, strenue pugnabant.
- 228 P rælium Nominis (Christiani scilicet) appellatur Martyrium à Septimo Tertulliano in Apologeo c. 2. Digna ejus ver-
- ba auditu: *Vociferatur homo, Christianus sum. Tertullianus, dicit: tu vis audire quod non es. Veritatis extorquenda Presides de nobis solis membrorum elaboratis audire. Hoc sum, inquit, quod queris, an sim. Quid me torques in perversum? Confiteor, & torques: quid faceres, si negarem? Plane alii negantibus non facile fidem accommodatis, nobis si negaverimus, statim creditis. Ac si diceret: sacrificatus donec negaverit, torquetur, ut vero confiteatur perseveraverit, tollitur a tormentis, & servatur poenæ. Non ita agitis erga nos, quos nocentes existimatis, sed vultus, ut flattum ac negemus nos esse Christianos, eruantur, & a tormentis, & a periculis poenæ, & sic nos innocentissimos judicatis. Cum est in tormentis Christianus, vociferatur, *Christianus sum:* dicit planè quod est, quod tu audire non vis; dumque in hujus nominis testificatione perslat, atque adeò in veritatis confessione, torquetur. Quid ergo Tertullianus? Ideo torquemur confitentes, & punimus perseverantes, & absolvimur negantes, quia Nominis prælium est. Subtextit Tertullianus. Quæflio est, & ventilatio tamquam de nomine, sumus an non sumus Christiani: quæflio planè, sive tortura corporis, eruntur de veritatis causa facta: *Prælium Nominis est.* Subinde Martyres appellantur a S. Cyprinus in lib. 2. Epis. 6. & a Lucifero Calaritano Epis. Calari copo in lib. quod moriendum sit pro Dei Filio, *Præliatores, atque assertores nominis Christi, & Christiani nominis:* quia dira quæque, ac mortem ipsam generose suslinuerunt, ut nomen Christianorum, atque Christi, quasi in libertatem vindicarent, & magnificarent, illud publicè confitendo inter acerbissima cruciamenta.*
- 229 Hac ipsa nominis Christi publica, ac repetita testificatione fuisse Martyres mirum in modum robatorum ad Martyrii certamen, si nomine & triumphos, præclarè observant Scriptores. S. Cyprinus loco proxime relato: *Quam laetus illic Christus fuit, quam libens in servis suis & pugnauit, & vicit protector dei.* Certaminis suo adfuit, præliatores, atque assertores sui Nominis erexit, corroboravit, animavit. Similiter Calaritanus: *Cernimus una hac voce religiosa, Christianus sum, trubuli præsidium salutis, vinculum libertatis, & honoris: conspicimus hac confessione tribui nobis protectionis clypeum, telum contra aperte in nos savientem Diabolum.* Faretur S. Blandina, inter immanissima tormenta sapè innovata, stupentibus carnificibus quomodo in ea spiritus permaneret, cùm nihil jam in ea ex corpore per supplicia resedisset; faretur, hac una voce, *Christianus sum*, incredibilis fibi vires ad patiendum suppeditari: uti refert Eusebius Pamphilus Episcopus Cæsariorum lib. 5. Historiæ c. 1. *Sed illa verè Beata, ut postmodum nbris ipsa differuit, quoties vocem confessionis emisit, & Christiana sum, proclamavit, toties novæ vires corpori reddebantur: & tanquam ablatis per confessionem doloribus, instaurabatur recentior ad agones.* Eoque magis, quod intellexerat, quod vox ipsa sensum doloris extinguuerat, sapientius & alacrius, *Christianus sum, proclamabat.* Simile, quod refert de aliis Martyribus: qui respondebant qua voce sentiebant fibi robur ad prælium nominis, & triumphos, subministrari.
- 230 Ex hactenus dictis novus conciliatur splen-